

RESUMÉ

Aliancia sa stala a zostane jedným z významných nástrojov prevencie, riešenia kríz a postkonfliktnej stabilizácie. Hlavnými zdrojmi nestability v najbližšom období sú aktéri mimo hraníc euro-atlantického priestoru a nové hrozby. Aliancia a spojenci musia k svojej obrane pristupovať komplexne, musí byť prispôbena spolupracovať s medzinárodnými aktérmi. Kredibilita Aliancie sa musí odrážať na schopnosti NATO spolupracovať s partnermi a medzinárodnými aktérmi, a to aj mimo hraníc euroatlantického priestoru. EÚ predstavuje pre NATO unikátneho partnera, ktorý predstavuje kvalitatívne iný formát spolupráce. Tak, ako CSDP posilňuje Alianciu, aj transatlantická väzba NATO je rozhodujúcou pre strategickú bezpečnosť EÚ. NATO zo svojej podstaty - ako platforma stabilizácie regiónu na základe zdieľania politických hodnôt - musí byť pripravené podporiť ambície európskych krajín stať sa členom Aliancie.

STRATEGICKÁ KONCEPCIA NATO: RÁMEC PRE MIER A BEZPEČNOSŤ V 21. STOROČÍ

RADOVAN JAVORČÍK

RIADITEĽ, ODBOR BEZPEČNOSTNEJ POLITIKY, MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ
SR

Aliancia pre 21. storočie

Počas svojej existencie NATO preukázalo, že je najúspešnejšou politicko-vojenskou alianciou modernej histórie. Úspech Aliancie primárne vychádza z nadčasových hodnôt, ktoré členské štáty spoločne bránia politickými prostriedkami jednoty, solidarity, nedeliteľnej bezpečnosti medzi spojencami, odhodlania a kredibilnej vojenskej sily. Tieto základné piliere Aliancie sú platné aj v meniacom sa globálnom prostredí 21. storočia, pričom adaptácia členských krajín na rastúcu komplexnosť bezpečnosti je založená na posilňovaní nevojenských nástrojov spolupráce, zaistení flexibility ozbrojených síl a v zdieľaní nákladov na spoločnú bezpečnosť. Aliancia sa stala a zostane jedným z významných nástrojov prevencie, riešenia kríz a postkonfliktnej stabilizácie. Vo všetkých týchto úlohách musí byť Aliancia pripravená a prispôbena spolupracovať s medzinárodnými aktérmi.

Bezpečnostné prostredie

Fakt, že Európa viac ako 60 rokov nebola konfrontovaná veľkým vojenským konfliktom, prežívala obdobie mieru a možnosť väčšej vojenskej konfrontácie je veľmi vzdialená, neznamená, že

bezpečnostné prostredie je navždy stabilné. Nielen Aliancia, ale aj celý euroatlantický priestor čelí najmä nepredvídateľnému rozvoju vojenských kapacít krajín mimo regiónu, ktorý však má vplyv na našu bezpečnosť. Hlavnými zdrojmi nestability v najbližšom období sú aktéri mimo hraníc euroatlantického priestoru a nové hrozby, vrátane takých, ako sú: poškodzovanie životného prostredia, ohrozovanie zdrojov energií alebo vody. Medzinárodný terorizmus predstavuje priamu hmatateľnú hrozbu našej bezpečnosti a spolu s nekontrolovaným šírením zbraní hromadného ničenia a vojenských jadrových technológií sú najvýraznejším hrozbami desaťročia. Ďalšími vážnymi výzvami, na ktoré musí Aliancia perspektívne reagovať, sú zneužívanie vyspelých technológií, najmä informačných, a ohroziteľnosť energetických zdrojov a ich prepravných trás. Tieto nové hrozby vyplývajú zo zásadnej zmeny spôsobu života otvorenej spoločnosti spojencov. Vychádzajúc z charakteru bezpečnostného prostredia najbližšej dekády, Aliancia a spojenci musia k svojej obrane pristupovať komplexne, t.j. posilňovať schopnosť organizácie spolupracovať so všetkými relevantnými medzinárodnými aktérmi a primerane sa zapájať do

všetkých fáz krízového manažmentu.

Obrana a bezpečnosť

Aliancia v prvom rade predstavuje spojenie politických nástrojov konzultácie a spoločného rozhodovania s vojenskými nástrojmi. Článok 4 Washingtonskej zmluvy robí z Aliancie jedinečné a euro-atlantické fórum, schopné konzultovať akékoľvek bezpečnostné témy. V tomto ohľade Aliancia nesmie mať stanovené obmedzenia okruhu konzultácií.

“ Článok 4 Washingtonskej zmluvy robí z Aliancie jedinečné a euro-atlantické fórum, schopné konzultovať akékoľvek bezpečnostné témy. ”

V oblasti budovania vojenských kapacít musia spojenci potvrdiť schopnosť lepšie koordinovať spoločné a individuálne obranné plánovanie, vrátane zaistenia dostatočných finančných zdrojov pre obranu a ich efektívneho vynakladania pre dosiahnutie prvoradého cieľa síl, ktorým je ich maximálna nasaditeľnosť a udržateľnosť. Popri budovaní mobilných konvenčných síl, schopných garantovať úlohy podľa čl. 5 Washingtonskej zmluvy, spojenci musia zaistiť aj ich použiteľnosť v expedičných operáciách mimo vlastné územie, t.j. aby boli adekvátne celému spektru bezpečnostných výziev, a aby zároveň predstavovali viditeľnú záruku bezpečnosti všetkých členských krajín. Zaistenie tejto požiadavky nebude možné bez redukcie existujúcich národných duplikácií a zásadného prehodnotenia budovania vojenských a nevojenských spôsobilostí na národnej úrovni. Jednou z možností budovania adekvátnych a dostatočných spôsobilostí na úrovni Aliancie bude zdieľanie a kombinovanie spôsobilostí („pooling and sharing“).

Rozvoj raketových technológií v niektorých krajinách sveta si vyžaduje od spojencov spoločnú reakciu a plánovanie vývoja relevantných obranných spôsobilostí, t.j. protiraketovej obrany teritória. Aby tieto budúce spôsobilosti boli čo najefektívnejšie, Aliancia musí byť otvorená nielen politickým konzultáciám s tretími krajinami, ale aj možnostiam ich zapojenia do tohto systému.

Pokiaľ vo svete budú existovať jadrové zbrane, alebo sa krajiny a aktéri budú tieto zbrane snažiť získať, Aliancia bude musieť udržiavať adekvátny mix jadrových a konvenčných prostriedkov. Aliancia sa bude aj naďalej spoliehať na príspevky USA, UK a Francúzska do jadrového komponentu odstrašenia,

zároveň bude prehľbovať kultúru politickej zodpovednosti prostredníctvom plnohodnotných plánovacích procesov a pokračovania aktivít v oblasti odzbrojenia. Akékoľvek rozhodnutie o prípadných zmenách aliančnej politiky, vrátane rozmiestnenia substrategických jadrových prvkov, musí byť vykonané po spoločných konzultáciách a musí v sebe obsahovať podmienku reciprocity na strane Ruskej federácie.

Súčasťou politických nástrojov dlhodobej stabilizácie euroatlantického priestoru je aj vklad Aliancie do procesov kontroly zbrojenia a odzbrojenia. Integrovanou súčasťou aliančného úsilia v tejto oblasti sú aj konzultácie o budúcom rámci kontroly konvenčných síl v Európe, na ktorého základných princípoch sa dohodli spojenci už v lete 2010.

Relevantnosť obranných spôsobilostí NATO bude taktiež závisieť od ich schopnosti reagovať na nové bezpečnostné výzvy. Aliancia bude musieť vyvíjať aj také spôsobilosti, ktoré budú schopné chrániť kritickú energetickú infraštruktúru, prepravné trasy energonosičov, odvrátiť kybernetické útoky a identifikovať teroristické aktivity. V tejto oblasti nejde o definovanie nových úloh Aliancie, ale o potvrdenie závažnosti uvedených hrozieb.

Krízový manažment

Úloha Aliancie v krízovom manažmente vychádza z charakteru bezpečnostných výziev a ohrození – najmä z ich globálneho a komplexného dopadu. Efektívna Aliancia sa preto musí zapájať do prevencie a riešenia kríz a konfliktov, ktoré majú priamy dopad na bezpečnosť a záujmy spojencov, a to aj v oblastiach mimo vlastné hranice. Najlepší spôsob, ako manažovať konflikty, je ich prevencia komplexným prístupom, t.j. prístupom, ktorý spája vojenské a nevojenské prostriedky a od začiatku obsahuje spoluprácu s vonkajšími partnermi. Aliancia pri svojich aktivitách musí od začiatku spolupracovať so širokým spektrom medzinárodných aktérov a musí byť pripravená prispievať k postkonfliktnej stabilizácii a rekonštrukcii. Za týmto účelom si Aliancia musí vytvoriť reálnu malú civilnú kapacitu, umožňujúcu dialóg, spoluprácu a komplementaritu s aktivitami nevojenských aktérov. Úlohou tejto kapacity by tiež malo byť rozšírenie možností politických konzultácií a harmonizácie plánovania a výcviku civilných expertov z partnerských organizácií a tretích krajín tak, aby reakcia Aliancie a medzinárodného spoločenstva na krízy bola rýchla a koordinovaná.

“ Najlepší spôsob, ako manažovať konflikty, je ich prevencia komplexným prístupom, t.j. prístupom, ktorý spája vojenské a nevojenské prostriedky. ”

Partnerstvá

Spolupráca s partnermi je nevyhnutnou a ústrednou súčasťou chápania bezpečnosti a obrany v rámci Aliancie. NATO musí aj naďalej poskytovať flexibilné formáty partnerstiev všetkým krajinám a medzinárodným aktérom, ktorí chcú viesť dialóg s Alianciou, prispievajú do operácií a zdieľajú rovnaké hodnoty. Partnerom musí Aliancia poskytovať popri praktickej spolupráci aj možnosť konzultácií o individuálnych alebo spoločných bezpečnostných otázkach: iba tak je možné zaistiť reálny príspevok NATO ku globálnej bezpečnosti a koordináciu paralelných aktivít.

Politika otvorených dverí a proces rozširovania Aliancie sú najúspešnejšími politikami organizácie. NATO zo svojej podstaty ako platforma stabilizácie regiónu na základe zdieľania politických hodnôt musí byť pripravené podporiť ambície európskych krajín stať sa členom Aliancie. Budúce rozhodnutia o prijatí nových členov budú založené na doterajších princípoch schopnosti prispievať ku strategickým záujmom a bezpečnosti všetkých spojencov. O perspektíve členstva Gruzínska a Ukrajiny rozhodol Bukurešťský summit; realizácia tohto rozhodnutia ale závisí od stavu pripravenosti týchto krajín prevziať na seba záväzky člena Aliancie.

EÚ predstavuje pre NATO unikátneho partnera, ktorý predstavuje kvalitatívne iný formát spolupráce. Vďaka prekryvaniu sa podstatnej časti členskej základne musí byť vzťah NATO a EÚ komplementárny a inkluzívny. Tak, ako CSDP posilňuje Alianciu, aj transatlantická väzba NATO je rozhodujúcou pre strategickú bezpečnosť EÚ. Obe organizácie by preto mali pristúpiť k lepšej vzájomnej koordinácii plánovania vlastných aktivít a k posilňovaniu vzájomnej podpory v oblastiach, kde pôsobia: iba tak bude zabezpečená minimalizácia duplikácií a zvýšenie efektívnosti vynakladania prostriedkov na budovanie komplexných obranných spôsobilostí.

“ Dôležitosť vzťahov však nezakladá nárok Ruska na vplyv v rozhodovaní o vnútorných otázkach Aliancie. ”

Vzťahy s Ruskom majú pre NATO strategickú dôležitosť. Táto opäť nie je daná chcením, ale faktom, že Aliancia aj Rusko zdieľajú spoločné strategické bezpečnostné hrozby. Dôležitosť vzťahov však nezakladá nárok Ruska na vplyv v rozhodovaní o vnútorných otázkach Aliancie. Navyše, Aliancia očakáva, že Rusko bude zodpovedne plniť svoje existujúce právne a politické záväzky v oblasti bezpečnosti, ako aj dodržiavať princípy budovania dôvery v euroatlantickom priestore.

Záver

Budúcnosť Aliancie je determinovaná potrebou priebežnej vnútornej transformácie a modernizácie podľa požiadaviek meniaceho sa bezpečnostného prostredia, a aktívnou schopnosťou zaručiť funkčný systém kolektívnej obrany. Aliancia preto musí budovať prostriedky krízového manažmentu, použiteľné vo všetkých fázach krízy, a prispievať k posilňovaniu stability v širšom regióne. Popri základných princípoch solidarity, jednoty a zdieľanej bezpečnosti, sa kredibilita Aliancie musí odrážať aj na schopnosti NATO spolupracovať s partnermi a medzinárodnými aktérmi, a to aj mimo hraníc euroatlantického priestoru. Ochota spojencov realizovať túto víziu sa bude musieť odraziť aj v efektívnejšom nakladaní s výdavkami na obranu na národnej úrovni, a na prehodnotení potreby budovať a udržiavať kapacity, ktoré nie sú nasaditeľné a udržateľné v operáciách.

STRATCON 2010 POLICY PAPERS

Policy Paper *Strategická koncepcia NATO: Rámec pre mier a bezpečnosť v 21. storočí* vyšiel v rámci projektu STRATCON 2010, ktorý pripravila Slovenská atlantická komisia (SAC). Cieľom STRATCON 2010 POLICY PAPERS je sformulovať predstavy a odporúčania slovenskej bezpečnostnej komunity k zneniu novej Strategickkej koncepcie NATO a priblížiť tento dokument rozhodovacím štruktúram v oblasti bezpečnosti a zahraničnej politiky na Slovensku, ako aj širšej odbornej a laickej verejnosti.